

YENİDEN YAPILANMA “BOLOGNA SÜRECİ”

Reşat KASAP*

ÖZET

Bu çalışmada, üniversitelerin yeniden yapılanması olarak bilinen Bologna Süreci ile ilgili genel ve pratik bilgiler özetle verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bologna Süreci, Yeterlilik, Kalite güvencesi, Hayat boyu öğrenme

1. LİZBON VE BOLOGNA SÜREÇLERİ

Kısaca “Bologna Süreci” olarak adlandırılan Üniversitelerin yeniden yapılanma süreci olarak bilinen bu süreç ile ilgili genel ve pratik bilgiler içeren bu yazı, bu alanda yapılan sunumlardan bir derleme çalışması olup, yararlanılan kaynaklar metin sonunda belirtilmiştir.

Avrupa, Yükseköğretim Alanını yeniden yapılandırmaktadır.

1.1 Lizbon Süreci:

Amaç: Dünyanın en güçlü, bilgiye dayalı rekabet edebilir ekonomisini oluşturmak. Bunun için Avrupa Bilgi Toplumunun ve bunu gerçekleştirecek Avrupa Yükseköğretim Sisteminin oluşturulması.

İtici Güç: Ekonomik Rekabet

Araçlar: Daha fazla rekabet, yüksek kalitede araştırma, mükemmellik, gelişmiş teknoloji, yenilik

1.2 Bologna Süreci:

Amaç: Avrupa Toplumunun (46 Ülke) ihtiyaçlarına uygun Avrupa Yükseköğretim Sisteminin oluşturulması

İtici Güç: Ekonomik ve sosyal ortak hedefler

Araçlar: Daha fazla işbirliği, farklılık, esneklik, keşfedicilik, ve ortak referans noktalar

1.3 Bologna Sürecinin Hedefleri

*Yükseköğretim sistemlerini birbiri ile uyumlu, kolay anlaşılır ve ülke ve uluslararası bir çerçevede tanınır duruma getirmek

*Derece ve diplomaların tanınırlığını sağlamak

*Yükseköğretim kurumları arasında işbirliğini hareketliliği ve mezunların istihdam edilebilirliğini arttırmak

*Uluslararası rekabette yer almak

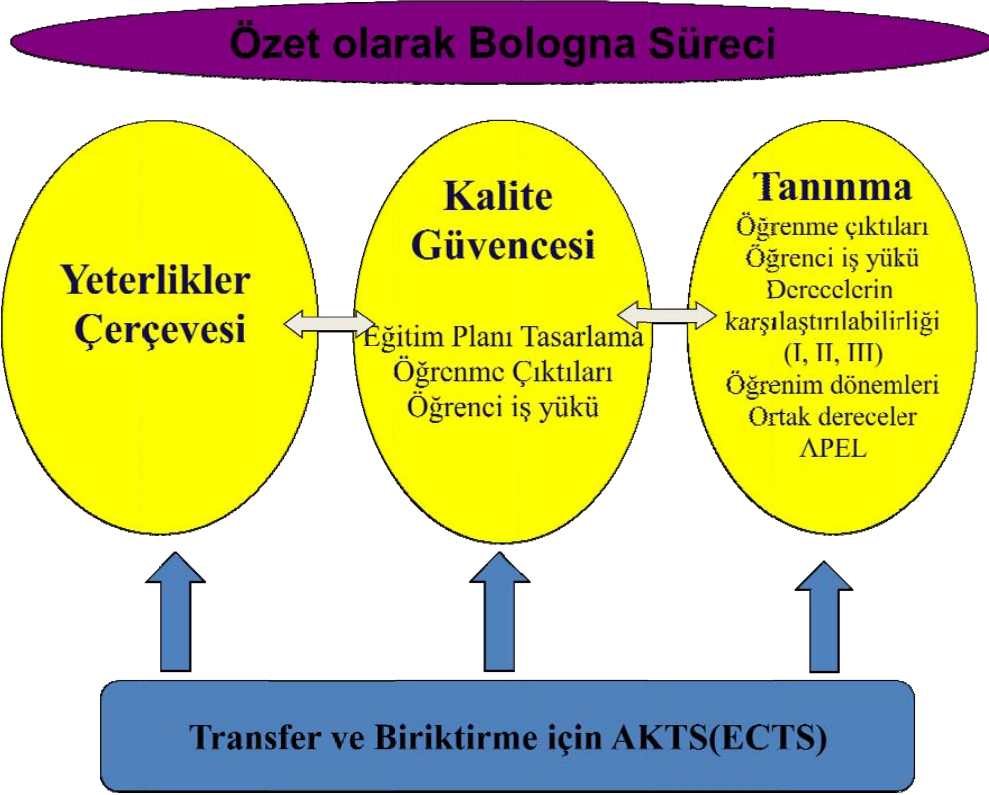
*Öğrenci merkezli uygulamaları ve ders programlarını yeniden oluşturmak

*Yükseköğretimimizi yeterlilikler çerçevesinde yeniden yapılandırarak kalite ve şeffaflığı arttırmak

*Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Fen Fakültesi, İstatistik Bölümü, Ankara, e-posta: rkasap@gazi.edu.tr

*Kalite güvencesi sisteminin uygulanmasını sağlamak

*Öğrencilerin, öğretim elemanlarının, mezunların dolaşımını/hareketliliğini özendirme, kolaylaştırmak, kalitesini artırmak

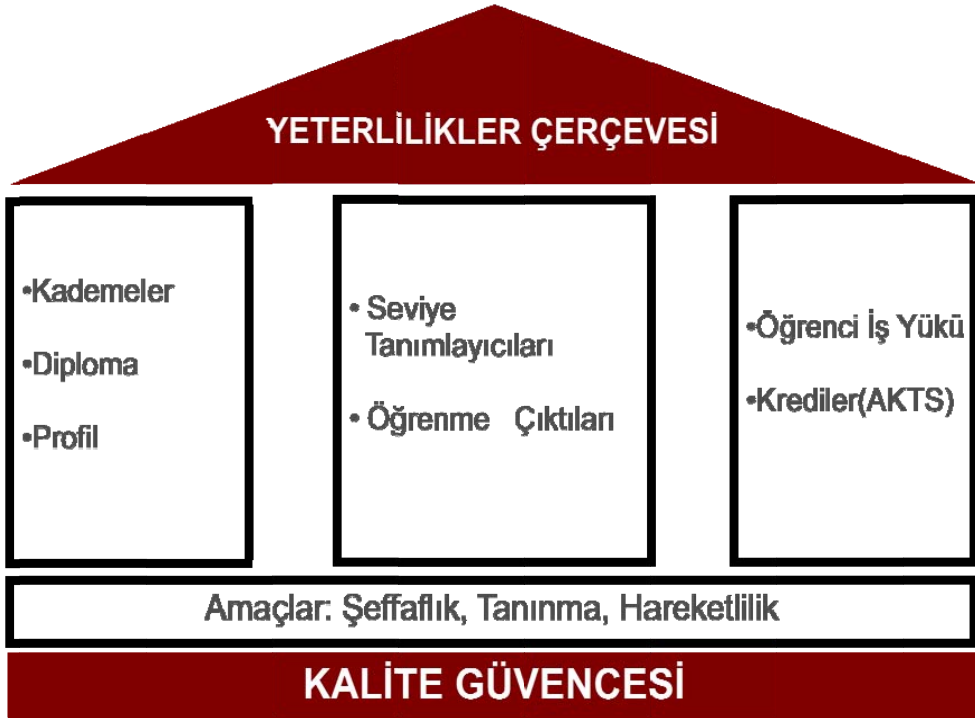

Şekil 1: Özet olarak Bologna Süreci

2. YETERLİLİKLER ÇERÇEVESİ

Yeterlilikler Çerçevesi Ana Unsurları:

- Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi
- Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
- Temel Alan Yeterlilikleri
- Program Yeterlilikleri
- Öğrenme Çıktıları ve Yetkinlikler

Şekil 2: Yeterlilik Çerçevesi ana unsurları

2.1 Temel Kavramlar

Yeterlilik: Geçerliliği kabul edilen bir öğretim programının başarıyla tamamlanması sonucu o program için öngörülen öğrenme çıktılarının (kazanımlarının) kazanıldığını onaylayan ve yetkili bir otorite tarafından basılı olarak verilen derece, diploma veya sertifika türü belgedir.

Öğrenme Çıktıları (kazanımları): Bir öğrenme sürecinin tamamlanmasının ardından öğrenenin neleri bileceğinin, neleri yapabileceğinin ve nelere yetkin olacağını ifade edilmesidir.

Yeterlilikler Çerçevesi: Yeterlilikleri, öğrenme çıktılarına göre sınıflandıran ve organize eden yapıdır.

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ): Türkiye düzeyde yükseköğretim yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi açıklayan, ülke ve uluslararası paydaşlarca tanınan ve ilişkilendirilebilen, yeterliliklerin belirli bir düzen içerisinde yapılandırıldığı bir sistemdir. Bu sistem aracılığıyla, yükseköğretimde tüm yeterlilikler ve diğer öğrenme kazanımları açıklanabilir ve tutarlı bir şekilde birbiri ile ilişkilendirilebilir.

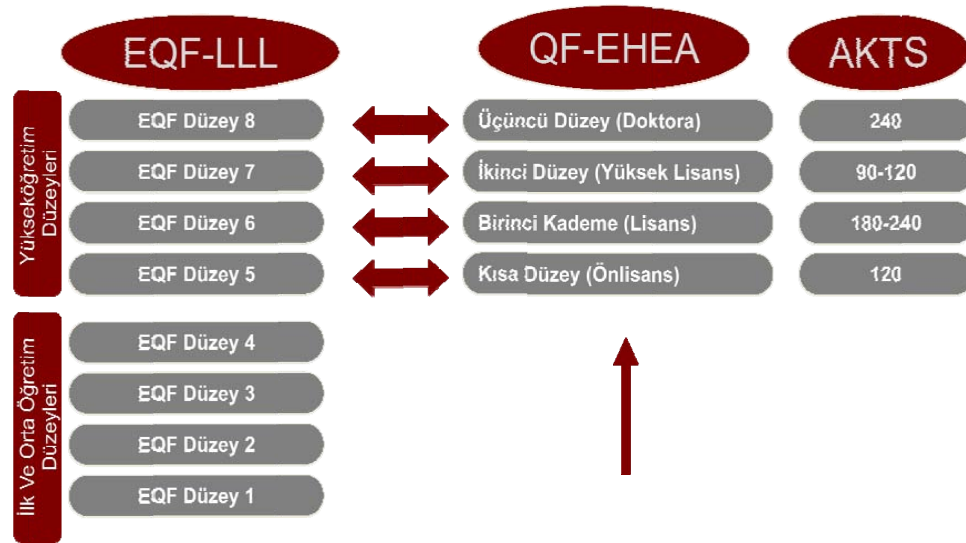
Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin ilgi tutulabileceği ve bu sayede farklı ülkelerin yeterliliklerinin de birbirleriyle ilişkilendirilebileceği şemsiye (üst) çerçevedir.

2.2 Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi

Avrupa Yükseköğretim Alanı için Yeterlilikler Çerçevesi (The overarching framework for qualifications of the EHEA) "QF - EHEA": Bologna Süreci-Bergen Kararı, 19-20 Mayıs 2005

Yaşam Boyu Öğrenim için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (European Qualifications Framework for Lifelong Learning) "EQF-LLL": Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 23 Nisan 2008'de kabul edilmiştir.

İki ayrı çerçevenin yaklaşımları farklı, amaçları aynıdır.

Şekil 3: Avrupa Yeterlilik Çerçevesi

2.3 Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) ülkeler ve yükseköğretim için neden önemlidir?

- Düzeyler arasında öğrenme çıktılarına dayalı açık tanımlamalar ve ilişkiler ile yeterliliklerin amaç ve çıktılarını açık hale getirir,
- Farklı yeterlilikler arasındaki bütünlüğü ve örtüşmeyi ortaya çıkararak, yeterliliklerin bir sistem içerisinde birbirleri ile ilişkilendirilebilmelerini ve bu sayede düzeyler arasında ilerlemeyi ve geçişi sağlar,
- Paydaşların katılımı ile kabul edilmiş, eğitime rehberlik eden Türkiye için bir çerçeve sunar;
- Mevcut yeterliliklerin anlaşılması, düzenlenmesi ve geliştirilmesine olanak sağlayan bir yapı oluşturur,
- Yeni yeterliliklerin tasarlanabilmesi için bir içerik sunar.

- Yeterliliklerin reformunu kolaylaştırarak, değişen toplumsal ihtiyaçlara uygun yeni yeterliliklerin geliştirilmesine yardımcı olur
- Öğrenci ve diğer paydaşlara karşı sorumluluklarını yerine getiren (özerk) yükseköğretim kurumlarını destekler,
- Yeterliliklerin vatandaşlar, işverenler ve toplumun tüm kesimleri için rollerini ve yararlarını göstererek bunlara ulaşılmasını teşvik eder;
- Ülke dışında yükseköğretimin tanınmasını ve cazibesini artırır.

TYÇ öğretim elemanları için neden önemlidir?

- Öğrencilerine, öğrenim gördükleri programın ve program içerisindeki derslerin amaçlarını ve bunları başarı ile tamamladıklarında kazanacakları yeterlikleri açıklamalarına yardımcı olur,
- Başka bir eğitim kurumunda alınmış olan derslerin tanınmasını, intibakını ve kredilendirilmesini kolaylaştırır,
- Ders programı değişimini ve içerik geliştirilmesini kolaylaştırır,
- Derslerin ülke ve uluslararası düzeyde daha kolay anlaşılmasını ve tanınmasını sağlar,
- Ölçme ve değerlendirme süreçlerinin öğrenme çıktıları ile ilişkilendirilebilmesini ve bu sayede derslerin başarı ve etkinliğinin geliştirilebilmesine yardımcı olur.

TYÇ öğrenciler için neden önemlidir?

- Öğrencilerin eğitim programlarını ve derslerini bilinçli seçmelerine ve bunları başarı ile tamamladıklarında hangi yeterliliklere (neleri bileceklerine, uygulayabileceklerine ve hangi sosyal ve iletişim yetkinliklerine) sahip olacaklarını önceden bilmelerine yardımcı olur,
- Öğrencilerin öğrenim programları dışındaki aktivitelerinde öğreneceklerinin anlaşılır olmasına yardım eder,
- Öğrenci hareketliliği için engelleri azaltır ve hayat boyu öğrenmeyi teşvik eder,
- Eğitim-Öğretim düzeyleri arasında yatay ve dikey geçişleri anlaşılabilir hale getirir ve kolaylaştırır,
- Yeterliliklere giriş ve çıkış noktalarının belirlenmesi ile yeterliliklerin kazanılmasında çeşitli alternatif yollar yaratarak yeterliliklere ulaşımı ve sosyal katılımı geliştirir,
- Ara yeterlilikler dahil bütün yükseköğretim yeterliliklerinin ve kredi aralıklarının kapsamlı bir listesini sağlayarak öğrenenlere yardım ederler ve onlara yönelik bütün eğitim fırsatlarını açıklar.

TYÇ işverenler için neden önemlidir?

- İstihdam edecekleri mezunların neleri bildiğini, bunları hangi ölçüde uygulamaya aktarabileceğini, bilgi ve becerilerinden ne bekleyeceklerini anlamalarına yardım eder,
- Eğitim düzeyleri arasındaki yeterliliklere dayalı farkı ve bunların, ihtiyaçlara göre istihdamına yönelik daha bilinçli tercih yapmalarına yardımcı olur,
- İlgili oldukları alanlarda eğitim-öğretim programlarının geliştirilmesine paydaş olarak katılmalarını ve beklentilerini aktarmalarını kolaylaştırır.

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi belirlendi, sonra ne yapılacak?

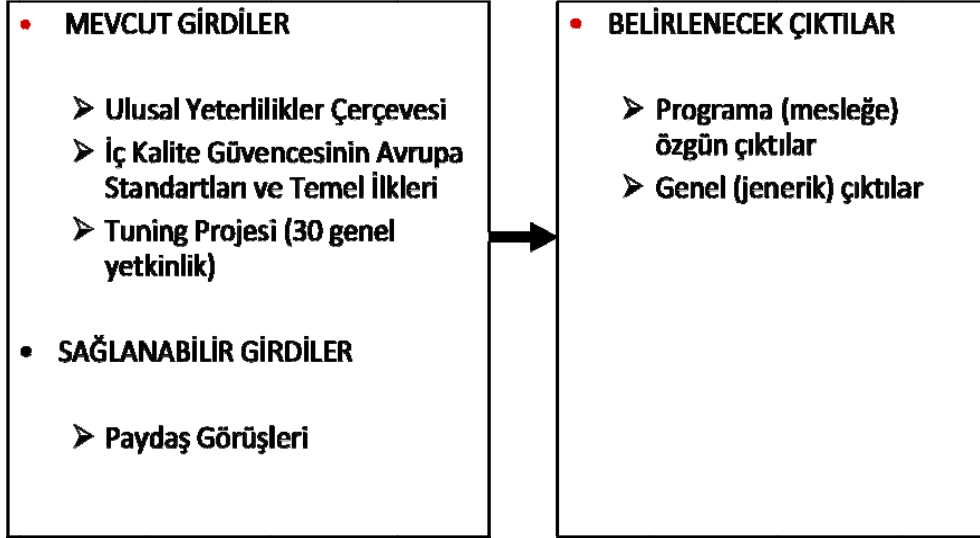
Şekil 4: Türkiye Yeterlilik Çerçevesi

3. PROGRAM YETERLİLİKLERİ

- * Türkiye Yeterliliklerin genel çerçevesi yasalaştı.
- * Temel Alan Yeterlilikler çalışmaları tamamlandı.
- * Bölüm/Program yeterlilikleri (çıktıları) belirlemek veya güncellemek için ne yapabiliriz?
- * Program çıktıları, programı oluşturan modüllerin/derslerin çıktıları ile nasıl ilişkilendirebiliriz?
- * Fakültede/Bölümde/Programda ne yapılacak?

3.1 Program Çıktılarının Belirlenmesi

Tablo 1. Program Çıktılarının Belirlenmesi

Amaç: Programdan mezun olanların sahip olması beklenen yeterliklerin Türkiye ve Temel Alan yeterlilikler doğrultusunda belirlenmesi (*Kurum misyonuna ve akreditasyon ölçütlerine uygun, sürekli iyileştirme için ölçülüp değerlendirilebilen*)

- Nasıl bir mezun?
- Hangi Yetkinlikler ve Beceriler (Competences and Skills) in kazandırılmış olması bekleniyor?
- Program Eğitim Amaçlarının Belirlenmesi
- Dış Paydaş Görüşleri
(*Mezunlar, işverenler, Meslek Odası Temsilcileri, Danışma Kurulu*)
- İç Paydaş Görüşleri
(*Öğretim Üye/Elemanları, Bölüm Personeli, Öğrenciler*)
- Bölüm/Programın misyonu ve vizyonu
(*Üniversite misyonu ve vizyonu dikkate alınarak*)
- Program Çıktılarının Belirlenmesi

Girdiler

- Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
- Temel Alan Yeterlilikler
- Eğitim Amaçları

Program Çıktıları

1. Programa Özgün Çıktılar
2. Genel (Jenerik) Program Çıktıları

Çıktı (Outcome): Yetkinlik ve beceri seti

3.2 Öğretim Programının Hazırlanması / Gözden Geçirilmesi

* Program çıktılarını sağlayacak eğitim planının hazırlanması veya mevcut planın gözden geçirilerek yeniden şekillendirilmesi

* Derslerin 4 yıla (8 yarıyla) yerleştirilmesi

30 AKTS (ECTS)/yarıyıl

Dikkat: AKTS yerel kredi değildir! Öğrenci iş yüküdür.
60 AKTS(ECTS)/yıl
Toplam 240 AKTS(ECTS) 4 yıl için

Bireysel olarak öğretim üyesi dersiyse ilgili ne yapacak?

Programdaki herhangi bir ders:

Ders Amaç ve Hedefleri:

Öğrenme Sürecinde öğrencinin öğrenme çıktılarına dayalı öğreneceklerini ölçülebilir biçimde ifade eden öğretmenin geniş ve genel beyanıdır.

Amaç: Genellikle öğretmenin bakış açısından dersin genel içeriğini ve yönünü belirtmek üzere yazılır.

Hedef: Öğretme niyetinin özel bir ifadesidir ve öğretmenin bir derste işleyeceği alanlardan bir tanesini gösterir.

Örneğin, bir dersin amacı

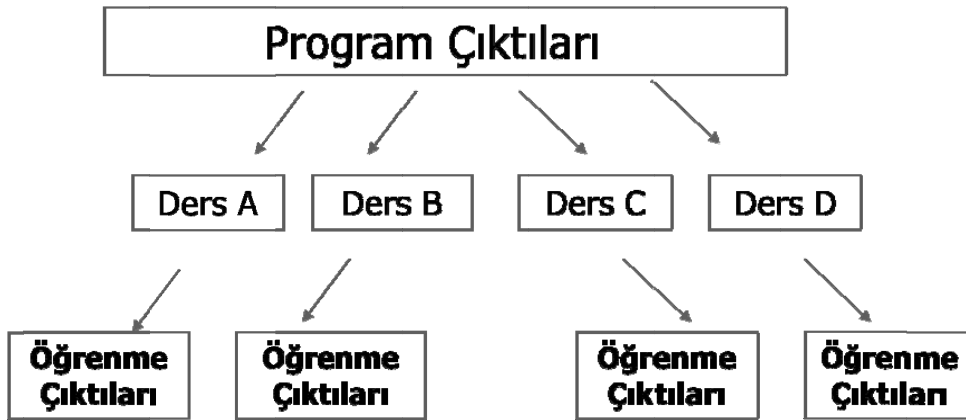
“Öğrencilere kapsamlı bir akışkanlar mekaniği bilgisini geniş bir bakış açısı ile kazandırmak”,

Aynı dersin hedeflerinden birisi; “Öğrencilere bir süreç vererek borulama sistemi tasarımı yapma becerisi kazandırmak” olabilir.

Dolayısıyla bir dersin amacı öğretme niyetinin genel bir ifadesi iken; hedefi derste öğretim etkinliğinin ne başarmayı beklediğidir.

Ders öğrenme çıktıları:

(*Öğretmenin ne anlattığına değil, öğrenenin ne kazandığına dayanan öğrenme*)

Şekil 5. Ders öğrenme çıktıları

İş yükü tahmini:

Anket: Öğretim Üyeleri

1. Dersinizde hangi program çıktıları kazandırmayı düşünüyorsunuz?
2. Dersinizin öğrenme çıktıları nelerdir?
3. Dersinizde hangi öğrenim aktiviteleri mevcut?

4. Öğrenme çıktılarını nasıl ölçüp değerlendiriyorsunuz?
5. Bu öğrenme çıktılarını kazandırabilmek için tahmin edilen çalışma süresi nedir?

AKTS/ECTS kredilerinin belirlenmesi:

Tablo2. AKTS/ECTS Kredilerinin belirlenmesinde örnek

Örnek

2.Yıl, 2.Yarıyıl

Akademik Yıl: 34-40 hafta
 Haftalık Saat: 40-42 saat
 Yıllık Çalışma Saati:1360-1680 saat/yıl
 Ortalama Yıllık Çalışma Saati:(1360+1680)/2= 1520 saat/yıl
 AKTS kredisi başına düşen iş yükü: $\frac{1520\text{saat/yıl}}{60\text{AKTS/yıl}}=25-26 \text{ saat/AKTS}$

Ders	Saat/hafta	Tahmin Edilen İş Yükü (saat/yarıyıl)	AKTS Kredisi
A	2	105	4
B	4	160	6
C	4	155	6
D	3	120	5
E	5	203	7
F	2	55	2
Toplam	20	798	30

Sonuç olarak sürdürülebilir gelişme ve kalite kültürü:

Tablo 3. Özetle sürdürülebilir gelişme ve kalite kültürü

- Öğrenci Anketleri Öğrenme Tanınma
- İşveren Anketleri Çıktıları AKTS DE Hareketlilik
- Mezun Anketleri İş Yükü İstihdam Edilebilirlik

4. KAYNAKLAR

<http://www.ehea.info>

<http://www.tyyc.yok.gov.tr>

<http://www.ua.gov.tr>

RESTRUCTURING “BOLOGNA PROCESS”

ABSTRACT

In this study, known as the restructuring of universities in general and practical information related the Bologna Process was summarized.

Keywords: Bologna Process, Qualification, Quality assurance, Lifelong learning